

De betekenis van de coronamaatregelen voor het Nederlandse onderwijs – onderzoek en kennis delen

Notitie naar aanleiding van overleg met OCW over onderwijsonderzoek irt coronamaatregelen

1. Inleiding

Op vrijdag 3 april j.l. hebben medewerkers van OCW en het NRO ideeën rondom onderwijsonderzoek in relatie tot de corona-maatregelen besproken. Besproken zijn 1) de wensen voor onderzoek die er vanuit de directies GKO, PO en VO liggen; 2) de onderzoeken die in het veld al (gaan) lopen, al dan niet met extra middelen; en 3) de plekken (kennisbanken) waar relevante kennis over onderzoek naar vraagstukken in het onderwijs in relatie tot de corona-maatregelen wordt gedeeld.

2. De onderzoeksvragen en deelvragen geformuleerd voor het funderend onderwijs (contactpersonen: _____, _____, _____)

De hoofdvraag die OCW met het onderzoek wil beantwoorden is:
 "Wat heeft elke unieke coronacrisismaatregel op zichzelf en in de context van de school en omgeving van de school voor invloed en effect (gehad) op de resultaten van de verschillende leerlingen van die school en zijn er verschillen tussen groepen leerlingen (naar opleidingsniveau ouders, migratieachtergrond, po-vo-sbo-(v)so-pro, geografische kenmerken, omvang school/bestuur, etc.)?"

De hoofdvraag is door OCW geoperationaliseerd in deelvragen die wij hieronder hebben gegroepeerd naar een aantal onderwerpen (NB: deze lijst is wellicht nog niet volledig; het NRO heeft zelf een vraag toegevoegd over de impact van de coronamaatregelen voor de overgangen in het onderwijs). Als het NRO inderdaad een uitvraag gaat doen naar reeds lopend of gepland onderzoek dan is een ordening vergelijkbaar met deze handig om mee te werken.

Invloed van de maatregelen per school en voor Nederland op de onderwijskwaliteit (met name leeropbrengsten) en de leertijd.

De hoofdvraag bij dit onderwerp is: wat is in het algemeen het effect (op schoolniveau en landelijk) van de getroffen maatregelen op de onderwijskwaliteit (met name leeropbrengsten) en de leertijd?

In het bijzonder dienen de volgende vragen beantwoord te worden:

- Welke effecten zijn er per school en landelijk op de cognitieve ontwikkeling van de leerlingen: is er sprake van stagnatie, vooruitgang of teruggang? Hoe ontwikkelen de resultaten zich, als de resultaten (vlak) voor de corona-maatregelen vergeleken worden met die op het moment van onderzoek?¹
- Zijn de negatieve, neutrale of positieve uitkomsten verwacht of onverwacht?
- Wat zijn verklaringen voor de gevonden resultaten: waardoor traden deze op?
- Kunnen er –onder andere door vergelijkingen tussen scholen, schoolbesturen of andere contextvariabelen- verklaringen worden gegeven voor de behaalde resultaten van leerlingen in termen van specifieke voorwaarden of contexten?

¹ Bij dit type onderzoek is het van belang om een representatieve verzameling scholen te vinden. Als de deelname alleen op basis van vrijwilligheid gaat, krijg je waarschijnlijk een positieve bias. Wellicht kunnen NCO of de Inspectie iets betekenen in deze.

onderzoeksvragen en onderzoeksplannen uit het veld. Zie bijlage voor een eerste idee van de mogelijk te benaderen partijen hiervoor.

Belangrijk aandachtspunt is dat voorkomen wordt dat er een grote hoeveelheid onderzoeksprogramma's komt met overlap, waardoor op verschillende plaatsen hetzelfde wordt onderzocht en scholen, leerlingen en/of de ouders bestookt worden met vragen om deelname aan onderzoek.

Het NRO kan bij het regisseren van het onderwijsonderzoek in relatie tot de corona-maatregelen de volgende activiteiten uitvoeren:

a) Overzicht bieden van lopend of gepland onderwijsonderzoek naar effecten van corona-maatregelen

Met de vragen vanuit de directies voor het funderend onderwijs en GKO als uitgangspunt zou het NRO een veldraadpleging kunnen organiseren onder alle onderzoekers uit de [database 'urgent'](#) en de organisaties uit de projectendatabase (CPB, CBS, Onderwijsraad, Inspectie, etc). Dit kan web-based. We kunnen op basis van deze uitvraag nagaan voor welke van de vragen (onderwerpen) al onderzoek gedaan wordt of welk onderzoek er al loopt op basis waarvan met een kleine aanvulling de vraag/of vragen kunnen worden beantwoord. Dit kunnen we in kaart brengen voor de te verzamelen cohortdata als voor het meer 'klinische' onderzoek.

Naast de gerichte vragen kunnen we ook breder uitvragen welke partijen onderzoek (gaan) uitvoeren naar de invloed van de coronamaatregelen op het onderwijs of specifiek in relatie tot kinderen in kwetsbare posities.

Desgewenst kan het NRO ook vragen die leven in het veld ordenen door navraag te doen bij de sectorraden, maar ook de VNG, het steunpunt passend onderwijs, het R&D programma van het onderwijsachterstandenbeleid, etc. Het NRO zou hiervoor een loket kunnen ontwikkelen.

b) Het instellen van een ad hoc 'onderwijsonderzoek coronacommissie'

Het NRO zou een ad hoc "onderwijsonderzoek coronacommissie" kunnen instellen waarvan de leden het NRO bijstaan als het gaat om het identificeren van deskundigen, het inschatten van de omvang en aard van het gevraagde onderzoek, de haalbaarheid van het onderzoek, de gedegenheid van het onderzoek, etc. Daarnaast kan de commissie ook de taak krijgen om snel akkoord te geven op een voorstel tot toekenning van subsidies. Een dergelijke commissie moet wel ingesteld worden als programmacommissie door de stuurgroep van het NRO. Het NRO zou eventueel de huidige leden van de programmaraden kunnen vragen om zitting te nemen in / voorstellen te doen voor de "onderwijsonderzoek coronacommissie".

c) Uitzetten van onderwijsonderzoek in relatie tot de corona-maatregelen

Voor de onderzoeksvragen die (nog) niet met lopend / gepland onderzoek beantwoord worden, kan het NRO de volgende mogelijkheden bieden:

- Elk onderzoek tot 50k euro kan het NRO direct aan een enkele partij toekennen;
- Voor elk onderzoek tussen 50k en 125k kan het NRO werken via [de procedure 'urgent' onderzoek met vereenvoudigde procedure](#) of kiezen voor een aanbestedingsprocedure. Het nadeel hiervan is in beide gevallen dat NRO deze middelen tot nu toe altijd in competitie uitzet en dat we werken met een kwaliteitsbeoordeling door een jury (schriftelijk) of een beoordelingscommissie. Deze procedures vragen tijd. Wellicht kan het NRO daar in deze tijd van afwijken door gericht consortia te vragen hierin samen op

te trekken². Ook kan het NRO wellicht afwijken van het maximale bedrag van 125k³ voor de procedure 'urgent'.

- Het NRO kan eventueel budget en onderzoeksvragen aan een lopend project toevoegen.
- NWO en ZonMw zijn bereid tot '[onorthodoxe wijzen van het uitzetten](#)' van onderzoek dat gerelateerd kan worden aan deze coronamaatregelen en dat op [korte termijn tot dataverzameling dient te leiden](#). Hierbij kan het NRO aansluiten.

Voor het nieuw uit te zetten onderzoek kan het NRO (samen met onderzoekers) preciseren welke vragen snel onderzoek vereisen (ten tijde van de maatregelen of vlak daarna), welke (ook) een langetermijnstudie vereisen en wat de omvang van de diverse onderzoeken zou moeten zijn om tot een representatief beeld van de effecten van de coronamaatregelen te komen. Voor de effecten op cohorten, zoals de achtste-groepers in het PO en de eindexamenkandidaten in het VO kan het NCO een onderzoeksdesign ontwerpen.

d) Kennis bij elkaar brengen, verspreiden en benutten

Het NRO kan bestaande kennis uit onderzoek 1) in toegankelijke vormen beschikbaar stellen en 2) bekender maken bij onderwijsprofessionals. Belangrijk aandachtspunt is hierbij dat het NRO zich richt op het genereren, verzamelen en verspreiden van onderzoeksgedreven kennis. Wel met vertalingen naar de (beleids)praktijk, maar altijd gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek.

Wat doet het NRO op dit moment al?

Om al bestaande kennis in toegankelijke vorm beschikbaar te stellen zet het NRO momenteel al in op twee initiatieven:

- Via een spoedprocedure geeft de Kennisrotonde sneller dan gebruikelijk antwoord op vragen met betrekking tot coronamaatregelen. Deze vragen gaan over onderwerpen als instructie op afstand, het weer opstarten van scholen na een lange periode van thuisonderwijs en de eventuele meerwaarde van zomerscholen;
- Over vier onderwerpen werkt het NRO al beknopte overzichten uit over 'wat we weten uit onderzoek'. Deze artikelen gaan over ouderbetrokkenheid bij thuisonderwijs, leerlingen motiveren en enkele elementen van afstandsonderwijs en het weer opstarten van scholen.

Wat kan het NRO nog meer doen?

De komende periode zou het NRO de volgende initiatieven kunnen ontplooiën:

- Bestaande kennis bekender maken: Op dit moment zijn er op heel veel plekken initiatieven ontstaan rondom het delen van informatie en kennis over online onderwijs / afstandsonderwijs / online leren. Er bestaan veel verschillende kennisbanken die mooie overzichten geven van reeds bestaande kennis en tips en tricks voor het onderwijs met betrekking tot coronamaatregelen. Deze zijn in meer of mindere mate gebaseerd op onderzoek. Op een speciale [webpagina over afstandsonderwijs](#) biedt het NRO een overzicht van initiatieven die zich duidelijk op kennis uit onderzoek baseren. Zodra nieuwe kennisbanken ontstaan, met op onderzoek gebaseerde kennis, dan zal het NRO een verwijzing naar dit initiatief toevoegen. Op deze manier vergroot het NRO de bekendheid van nuttige kennis uit onderzoek over online onderwijs.

² Deze vraag ligt momenteel ter goedkeuring voor bij NWO.

³ Dit is afgestemd met JZ van NWO, maar moet tegen die tijd nog voorgelegd worden aan NWO.

- Wat betreft afstemming tussen initiatieven voor kennisdeling of op kennis/data gebaseerde ondersteuning van scholen, overlegt het NRO met de eigenaren van de verschillende kennisbanken (die zich richten op kennis op basis van onderzoek) over de mogelijkheden voor samenwerking, maar ook met de sectorraden. Regelmatig resulteert deze verkenning in het doorverwijzen naar elkaars initiatieven en/of het delen van interessante bronnen. Voorbeelden van initiatieven waarmee het NRO de samenwerking zal verkennen zijn [lesopafstand.nl](https://www.lesopafstand.nl) en [leerunie.nl](https://www.leerunie.nl). Een verwijzing naar SURF en het versnellingsplan HO ligt ook binnen de mogelijkheden (zie ook <https://www.surf.nl/coronavirus-en-surf>). Desgewenst kan het NRO periodieke afstemming met de verschillende organisaties organiseren.
- Aanvullend zou het NRO in de komende periode het lopende en nog te starten onderzoek over de impact van de coronamaatregelen op het onderwijs op één plek bij elkaar kunnen brengen en ordenen naar sub-onderwerp.
- In de komende tijd verkent het NRO ook in hoeverre de Kennisrotonde kan bijdragen aan de beantwoording van vragen die binnenkomen via een speciaal loket voor het onderwijs omtrent coronamaatregelen. De PO-Raad, de VO-Raad en Kennisnet zetten in samenwerking met het Ministerie van OCW dit loket op (Contactpersoon: _____). Eventueel kan het NRO in opdracht van het Ministerie van OCW extra vragen via de spoedprocedure van de Kennisrotonde beantwoorden en/of extra overzichtsartikelen ontwikkelen. Bij een kleine vraag kan dit binnen de beschikbare middelen van het NRO. Mocht echter de vraag groter zijn, dan zal hierover overleg moeten worden gevoerd.
- Het NRO heeft verschillende middelen om de kennis uit onderzoek breed te verspreiden. Voorbeelden zijn sociale media en het inzetten op online campagnes om onderwijsprofessionals te attenderen op voor hen interessante kennis.
- Veel grotere initiatieven zijn denkbaar om kennis uit onderzoek te delen. Uit recent overleg (op 8 april) met _____, de sectorraden en het NRO kwam de wens naar voren om een grote coördinatieactie op te zetten omtrent het delen van gefundeerde kennis met scholen. De website van het NJI is een mooi groot initiatief voor kennisdeling (overigens breder dan kennis uit onderzoek). Het NJI brengt een hele grote hoeveelheid kennis en initiatieven met betrekking tot de maatregelen bijeen en voert hierin ook stevige redactie. Uit overleg met NJI blijkt dat zij hiertoe veel capaciteit beschikbaar hebben (ca. 60 personen). Hoewel het NRO zeker potentie ziet om op zo'n grote schaal met kennis bij te dragen aan het onderwijs, is hiervoor momenteel niet de capaciteit beschikbaar. Mocht er toch behoefte zijn aan een groter coördinerend initiatief (zoals VWS de opdracht heeft gegeven aan NJI), dan spreken we graag verder over de mogelijkheden.